

Metodické doporučení k problematice přípravy občanů k obraně státu

V upraveném Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání platném od 1. 9. 2013 je nově zařazena problematika přípravy občanů k obraně státu. Zařazení této oblasti do RVP vychází z Koncepce přípravy občanů k obraně státu, kterou vláda schválila dne 16. 1. 2013 usnesením č. 38.

Materiál je určen učitelům základních škol, vedoucím pracovníkům těchto škol a koordinátorům školních vzdělávacích programů.

Obsah přípravy občanů k obraně státu je začleněn do vzdělávacích oblastí „Člověk a jeho svět“ a „Člověk a společnost“. Materiál obsahuje rozložení učiva pro 1. a 2. stupeň základních škol včetně očekávaných výstupů, doporučené formy a metody výuky, přehled základních pojmů a podklady pro výuku. Návrhy cílů, očekávaných výstupů a učiva jsou pouze doporučené.

Návrh na rozložení výstupů učiva na 1. stupni ZŠ

Cíl výuky na 1. stupni:

získat u žáků přehled o základních otázkách obrany státu

Očekávané výstupy – 2. období (tj. 4. – 5. třída)

Žák

- a) objasní pojem obrana státu a uvede, které subjekty se podílejí na obraně státu,*
- b) objasní pojem ozbrojené síly České republiky a uvede, kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil ČR,*
- c) vysvětlí členění ozbrojených sil České republiky,*
- d) uvede příklady použití ozbrojených sil České republiky,*
- e) uvede hlavní úkoly Armády České republiky,*
- f) pozná vojáka Armády České republiky a rozliší ho od příslušníka jiného ozbrojeného bezpečnostního nebo záchranného sboru.*

Učivo:

- obrana státu – odpovědnost za obranu státu, povinnost podílet se na obraně státu,
- ozbrojené síly České republiky a vrchní velitel ozbrojených sil České republiky,
- ozbrojené síly České republiky – členění ozbrojených sil a hlavní úkoly Armády České republiky,
- voják Armády České republiky, uniformy, vojenská technika.

Návrh na rozložení výstupů učiva na 2. stupni ZŠ

Cíl výuky na 2. stupni:

prohloubit a rozšířit znalosti žáků v oblasti obrany státu, získat základní informace o bezpečnostním prostředí, o právech a povinnostech vyplývajících ze členství České republiky v mezinárodních bezpečnostních a politicko-vojenských organizacích, o principech obrany státu a o úloze ozbrojených sil České republiky při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru, seznámit žáky s povinnostmi občanů České republiky k obraně státu

Očekávané výstupy

Žák

- a) uvede základní úkoly vlády, prezidenta, Parlamentu České republiky v souvislosti s obranou státu,
- b) vysvětlí základní povinnosti občana při obraně státu a pojem branná povinnost,
- c) vysvětlí rozdíl mezi stavem nebezpečí, nouzovým stavem, stavem ohrožení státu a válečným stavem,
- d) vysvětlí pojem kolektivní obrana, poslání a základní principy a podstatu fungování NATO a bezpečnostní politiku EU,
- e) uvede základní úkoly ozbrojených sil České republiky,
- f) rozliší, co jsou to ozbrojené síly a Armáda České republiky,
- g) objasní postavení Armády České republiky při zajišťování bezpečnosti státu, vnitřní a vnější bezpečnost státu,
- h) charakterizuje druhy vojsk Armády České republiky,
- i) uvede příklady použití Armády České republiky v krizových situacích nevojenského charakteru,
- j) charakterizuje postavení vojáka z povolání a vojáka v záloze,
- k) prokáže orientaci v historii naší armády.

Učivo:

- úloha a postavení ozbrojených sil v bezpečnostním systému ČR,
- základní povinnost státu – zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, ochrany demokratických základů, životů, zdraví a majetkových hodnot,
- stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu, válečný stav,
- povinnost k obraně státu – přehled základních povinností subjektů při obraně státu, branná povinnost,
- kolektivní obrana – význam a smysl kolektivní obrany, její prvky, organizace, bezpečnostní politika EU,
- NATO – vznik, systém fungování, příklady činnosti,
- bezpečnostní politika EU,
- ozbrojené síly České republiky – poslání, struktura, úkoly,
- Armáda České republiky – součást ozbrojených sil České republiky, hlavní druhy vojsk,
- úkoly Armády České republiky při odstraňování živelních pohrom,
- účast Armády České republiky v zahraničních misích,
- charakteristika služebního poměru vojáka z povolání,
- záloha ozbrojených sil – pojem, druhy záloh,
- historie a tradice naší armády.

Metody a formy výuky

Metody a formy výuky musí být vybírány s ohledem na obsah konkrétního učiva jednotlivých ročníků a na výsledky vzdělávání, kterých se má dosáhnout. Učitelé si je volí podle svých zkušeností, potřeb a s ohledem na charakter vyučovaného předmětu, mezipředmětové vztahy a potřeby žáků s preferencí interaktivních metod vyučování. K tomu uplatňují vhodnou motivaci, která umožní stimulaci práce žáků. Potřebné je také klást důraz na podporu samostatné práce žáků, zejména na osobní zodpovědnost, samostatnost, schopnost spolupráce a týmové kooperace se záměrem odpovídajícího sebehodnocení a uvědomění si svých možností a usměrňování žákovských postojů. K tomu lze využívat:

- samostatnou práci žáků,
- skupinovou práci,
- vyhledávání informací,
- přípravu referátů,
- výtvarné práce,
- prezentace písemných, ústních a jiných prací,
- a další metody dle uvážení.

Významnou součástí teoretické výuky je používání názorných pomůcek v různé formě, které žákovi usnadňují pochopení učiva:

- odborná literatura,
- nástěnné obrazy,
- interaktivní tabule a počítače,
- učebnice a učební texty,
- pracovní listy,
- internet,
- výuková videa,
- dokumentární ukázky a fotografie.

K procvičování a upevňování učiva lze využívat různých forem:

- praktická cvičení,
- hry a soutěže,
- diskuse (zkušenosti, poznatky, zážitky),
- výuka a poznávání v terénu (dle prostředí, období, činnosti),
- návštěvy vojenských muzeí,
- besedy s válečnými veterány,
- spolupráce s Armádou České republiky – besedy s příslušníky AČR, ukázky AČR, exkurze u vojenských útvarů.

Zprostředkování besed s válečnými veterány, příslušníky AČR nebo zajištění exkurzí u vojenských útvarů je možno řešit s příslušnými Krajskými vojenskými velitelstvími.

Velký důraz by měl být kladen na propojenost učiva, pokud je problematika řazena do různých vyučovacích předmětů a na vytváření mezipředmětových vazeb, které rozšiřují klíčové kompetence žáka. Důležité je rámcové opakování učiva z předchozích ročníků a dále rozšiřování a stupňování znalostí s využitím rozdílných forem a metod výuky.